

TERORISTIČKI NAPADI NA AMERIČKA VELEPOSLANSTVA

Golemović, Nikolina

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:406525>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-26**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Veleučilište u Karlovcu
Odjel Sigurnosti i zaštite

Specijalistički diplomski stručni studij sigurnosti i zaštite

Nikolina Golemović

TERORISTIČKI NAPADI NA AMERIČKA VELEPOSLANSTVA

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, 2022.

Karlovac University of Applied Sciences
Safety and Protection Department

Professional graduate study of Safety and Protection

Nikolina Golemović

TERRORIST ATTACKS ON AMERICAN EMBASSIES

Final paper

Karlovac, 2022.

Veleučilište u Karlovcu
Odjel Sigurnosti i zaštite

Specijalistički diplomski stručni studij sigurnosti i zaštite

Nikolina Golemović

TERORISTIČKI NAPADI NA AMERIČKA VELEPOSLANSTVA

ZAVRŠNI RAD

Mentor: Davor Kalem, struč. spec. crim.

Karlovac, 2022.

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
KARLOVAC UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Trg J.J.Strossmayera 9
HR-47000, Karlovac, Croatia
Tel. +385 - (0)47 - 843 - 510
Fax. +385 - (0)47 - 843 - 579

I. ZAVRŠNI ZADATAK

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU

Stručni / specijalistički studij: Specijalistički studij
(označiti)

Usmjerenje Zaštita na radu
Karlovac, 2022.

ZADATAK ZAVRŠNOG RADA

Student: Nikolina Golemović

Matični broj: 0420418047

Naslov: Teroristički napadi na američka veleposlanstva

.....
Opis zadatka:

1. Opisati razvoj terorizma od najstarijih vremena do danas
2. Definirati zakonska određenja terorizma kao kažnjivog djela
3. Prikazati povijest napada na diplomatske misije
4. Analizirati napad na američko veleposlanstvo u Bagdadu
5. Pojasniti napad na američko veleposlanstvo u Teheranu
6. Opisati poboljšanja mjera u zaštiti diplomatskih misija

Zadatak zadan:

travanj, 2022.

Rok predaje rada:

listopad, 2022.

Predviđeni datum obrane:

26.10.2022.

Mentor:

Davor Kalem, struč.spec.crim predavač

Predsjednik Ispitnog povjerenstva:

Marko Ožura, viši predavač

II. PREDGOVOR

Izbor teme završnog rada pod nazivom „Teroristički napadi na američka veleposlanstva“ bio je motiviran željom za sveobuhvatnijim sagledavanjem terorizma u svijetlu njegove sveprisutnosti, učestalosti, ciljeva i posljedica koje sa sobom nosi.

Najveći motiv bio je detaljno sagledavanje za praksu značajnih različitih mjera, sredstava i suvremenih tehnoloških rješenja pomoću kojih je moguće smanjivati i otklanjati uzroke mogućih terorističkih napada s ciljem očuvanja sigurnosti.

Smatram da je ovaj završni rad uveliko proširio moja stečena znanja i kompetencije koja će biti bitna za moje daljnje akademsko i profesionalno usavršavanje.

Pri izradi rada koristila sam najaktualniju suvremenu literaturu domaćih i stranih stručnjaka iz ovog područja. Kao posebni i značajni izvori su poslužili i relevantni zakoni, propisi i pravilnici koji tretiraju problematiku rada.

Rad predstavlja samostalno djelo nastalo sinergijom znanja stečenih na Veleučilištu u Karlovcu.

Zahvaljujem se uvaženom mentoru Davoru Kalemu, struč. spec. crim. na korisnim savjetima, vođenju, strpljenju i motivaciji pri izradi ovog rada. Također se zahvaljujem svim ostalim profesorima Veleučilišta u Karlovcu za znanja i vještine stečene tijekom studija.

S neizmjernom zahvalnošću rad posvećujem svojim roditeljima, sestri, suprugu, sinu Josipu i pokojnoj baki Anđi, koji su me naučili da se naporan rad i trud uvijek isplati i da nikada ne treba odustajati.

III. SAŽETAK RADA I KLJUČNE RIJEČI

Terorizam u svijetu pa tako i u SAD-u česta je pojava. Terorizam predstavlja nezakonitu uporabu sile ili nasilja protiv osoba ili imovine radi zastrašivanja ili prisile vlade ili njezinih građana na postizanje određenih političkih ili društvenih ciljeva. Provedba zakona općenito prepoznaje dvije vrste terorizma: domaći i međunarodni. Domaći terorizam temelji se i provodi u Sjedinjenim Državama od strane građana. Međunarodni terorizam, koji je povezan sa stranim vladama ili skupinama, nadilazi granice američke nacije. Teroristički akti protiv američkih građana mogu se dogoditi bilo gdje u svijetu pa tako i njihovim veleposlanstvima.

U ovom radu analizirati će se dva napada na američka veleposlanstva u posljednjih 40-ak godina. Jedan je bio bombaške prirode i odvio se na samu staru godinu 2019. godine, dok je drugi okarakteriziran kao talačka kriza te se odvio još 1979. godine. Zajedničko im je da su mete bile američka veleposlanstva i u jednom i drugom razlog je bila odmazda. Koje su specifičnosti napada sigurnosni odgovori te posljedice napada na ova dva veleposlanstva biti će objašnjeno u ovom radu.

Ključne riječi: terorizam, SAD, teroristički napadi

SUMMARY

Terrorism is a common occurrence in the world, including the United States. Terrorism is the unlawful use of force or violence against persons or property to intimidate or coerce the government or its citizens to achieve certain political or social goals. Law enforcement generally recognizes two types of terrorism: domestic and international. Domestic terrorism is based and carried out in the United States by citizens. International terrorism, which is associated with foreign governments or groups, transcends the boundaries of the American nation. Terrorist actions against American citizens can happen anywhere in the world, including their embassies.

This paper will analyze two attacks on US embassies in the last 40 years or so. One was of a bombastic nature and took place in the very old year of 2019, while the other was characterized as a hostage crisis and took place in 1979. What they have in common is that the targets were American embassies and for both reasons there was retaliation. What are the specifics of the security response and the consequences of the attack on these two embassies will be explained in this paper.

Keywords: terrorism, USA, terrorist attacks

IV. SADRŽAJ

I. ZAVRŠNI ZADATAK	4
II. PREDGOVOR	5
III. SAŽETAK RADA I KLJUČNE RIJEČI	6
SUMMARY	7
IV. SADRŽAJ	8
1. UVOD.....	9
1.1. Predmet i cilj rada.....	9
1.2. Metodologija i izvori prikupljanja podataka	9
1.3. Sadržaj i struktura rada.....	10
2. ZAKONSKO ODREĐENJE TERORIZMA	11
3. TERORISTIČKI NAPADI u SAD-u	14
3.1. Međunarodno lice terorizma	14
2.2. Pojmovno određenje terorističkih napada	16
2.3. Povijesna kronologija terorističkih napada u SAD-u	22
4. NAPADI NA AMERIČKA VELEPOSLANSTVA	30
4.1. Napad na veleposlanstvo u Teheranu	30
4.2. Napad na veleposlanstvo u Bagdadu	33
5. ZAKLJUČAK	37
LITERATURA.....	39

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Mnogi narodi su potisnuti od strane onih koji imaju snagu, moć i znanje pratiti brz tempo modernog razvoja u prirodnim i tehnički znanostima. Te iste zemlje koje imaju snagu, moć i znanje se također mogu u hodu prilagođavati političko-ekonomsko-socijalnom aspektu svog društvenog ustrojstva, dok one koje nemaju ne mogu. Zadnjih nekoliko godina jasno je definiran djelokrug i podjela najvažnijih prijetnji suvremenim društvenim uređenjima, a jedan od njih upravo je terorizam.

U ovom radu predmet će biti teroristički napadi na SAD, odnosno njihova veleposlanstva u drugim zemljama. Za primjer su uzeta dva napada u razmaku od 40 godina kako bi se promotriilo je li se što promijenilo u načinima napada, uzrocima i motivima napada te samim posljedicama, što je ujedno i cilj rada.

1.2. Metodologija i izvori prikupljanja podataka

U radu će se koristiti stručna literatura stranih i domaćih autora ovog područja, te znanstveni članci i publikacije na temu terorističkih napada u SAD-u. Slijedeće znanstvene metode korištene će biti u sklopu pisanja ovoga rada:

- deskriptivna metoda
- Induktivna i deduktivna metoda
- Metoda analize i sinteze
- Statistička metoda
- Povijesna metoda
- Metoda vizualizacija

1.3. Sadržaj i struktura rada

Rad se sastoji od pet poglavlja. Nakon uvodnog dijela opisano je zakonsko određenje terorizma.

U trećem poglavlju, općenito su opisani teroristički napadi u SAD-u te je dan povijesni pregled i kronologija tih napada. U drugom poglavlju također je pobliže definiran i sam pojam terorističkih napada.

Treće poglavlje donosi pregled napada na američko veleposlanstvo u Bagdadu te su u sklopu poglavlja definirani motivi tog napada, opisan je sam napad te su analizirani sigurnosni odgovori i posljedice napada.

U četvrtom poglavlju opisan je upad teheranske mafije u američko veleposlanstvo te je također analiziran napad, kao i u trećem poglavlju.

Peto poglavlje je završno poglavlje u kojem su izvedeni zaključci rada.

2. ZAKONSKO ODREĐENJE TERORIZMA

Europski političari, sudeći i po dokumentima europskih institucija (Vijeće ministara, Europski parlament, Europska komisija, Europski sud), imaju nešto širi pristup problemu terorizma i njegovim uzrocima, pa i metodama prevencije i suzbijanja. Upotrebu vojne sile smatraju dijelom, a ne cjelinom odgovora na terorizam i naglasak stavljaju na nužnost poštovanja ljudskih prava, zaštitu civila, poštovanje međunarodnog prava i uloge Vijeća sigurnosti UN-a. [1]

Države nemaju adekvatno regulirano kazneno zakonodavstvo u vezi kriminalizacije novačenja za terorizam, a uz to ne postoji zadovoljavajući globalni normativni okvir za novačenje terorista. Dolazi do velikih razlika između SAD-a i europskih država oko toga je li za suzbijanje terorizma primjereniji kaznenopravni model ili model "rata protiv terorizma". U većini europskih država opća i posebna prevencija temeljni je cilj propisivanja i primjene kaznenih sankcija, dok u SAD-u dolazi do oživljavanja apsolutnih teorija o svrsi kažnjavanja kod kojih u ishodištu nije "korisnost", već "pravednost" kazne. [2]

No, takvo rješenje dovodi u pitanje osnove međunarodnog prava, prvenstveno Povelje UN-a, načelo zabrane primjene sile u međunarodnim odnosima, suverenitet država i ljudska prava." Međunarodno pravo nastoji pronaći pravni temelj uporabe sile protiv terorističkih organizacija. U tu se svrhu često navodi pravo na samoobranu, sadržano u čl. 51. Povelje UN-a, ali uvjetovano prethodnim činom agresije. Vijeće sigurnosti nikada nije neki teroristički akt proglasilo agresijom, već ugrožavanjem međunarodnog mira i sigurnosti, koje prema Povelji UN-a nije opravdanje za samoobranu, već za uporabu kolektivnih mjera koje mogu uključivati, ali i ne moraju, uporabu sile. [3]

U međunarodnoj praksi, sve češće se događa da najmoćnije zemlje same ili preko regionalnih organizacija u kojima imaju dominantnu poziciju donose odluke o važnim pitanjima mira i sigurnosti, pa čak poduzimaju i "humanitarne" vojne intervencije a potom koriste Vijeće sigurnosti ili druge međunarodne forme kako bi službeno zadovoljili formu . [4]

U Hrvatskoj zakonsko određenje terorizma je definirano u Kaznenom zakonu, čl. 97. Ovaj članak kaže da: „*tko s ciljem ozbiljnog zastrašivanja stanovništva, ili prisiljavanja države ili međunarodne organizacije da što učini ili ne učini, ili ozbiljnog narušavanja ili uništavanja temeljnih ustavnih, političkih, gospodarskih ili društvenih struktura države ili međunarodne organizacije, počini jedno od sljedećih djela koje može ozbiljno naštetiti državi ili međunarodnoj organizaciji:*

- 1. napade na život osobe koji mogu prouzročiti smrt,*
- 2. napade na tijelo drugoga,*
- 3. otmicu ili uzimanje talaca,*
- 4. uništenje državnih ili javnih objekata, prometnog sustava, infrastrukture uključujući i informacijske sustave, nepokretne platforme na epikontinentalnom pojasu, javnog mjesta ili privatne imovine koje može ugroziti živote ljudi ili prouzročiti znatnu gospodarsku štetu,*
- 5. otmicu zrakoplova, broda ili drugih sredstava javnog prijevoza ili prijevoza robe,*
- 6. izrada, posjedovanje, pribavljanje, prijevoz, opskrba ili uporaba oružja, eksploziva, nuklearnog, biološkog ili kemijskog oružja, kao i istraživanje i razvoj nuklearnog, biološkog ili kemijskog oružja,*
- 7. ispuštanje opasnih tvari ili prouzročenje požara, eksplozija ili poplava, čime se ugrožava život ljudi,*
- 8. ometanje ili obustava opskrbe vodom, električnom energijom ili drugim osnovnim prirodnim resursom, čime se ugrožava život ljudi, ili*
- 9. posjeduje ili koristi radioaktivne tvari ili izrađuje, posjeduje ili koristi uređaj za aktiviranje, raspršivanje ili emitiranje radioaktivnog materijala ili ionizirajućeg zračenja, koristi ili ošteti nuklearni objekt tako da dođe do ispuštanja ili opasnosti od ispuštanja radioaktivnog materijala, ili upotrebom sile ili prijetnje zahtijeva radioaktivni materijal, uređaj za aktiviranje, raspršivanje ili emitiranje radioaktivnog materijala ili nuklearni objekt,*

*kaznit će se kaznom zatvora od tri do petnaest godina.*¹

Terorizam je kazneno djelo propisano člankom 2. Međunarodne konvencije o sprečavanju financiranja terorizma te kazneno djelo terorizam i kaznena djela terorizma propisana glavi Kaznenog zakona koja propisuje kaznena djela protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva.

¹ Kazneni zakon, članak 97., (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21)

3.TERORISTIČKI NAPADI u SAD-u

3.1. Međunarodno lice terorizma

Terorizam je jedna od najvećih prijetnji međunarodnoj, regionalnoj i državnoj sigurnosti te je u svojoj biti bio i ostao nasilje. Međutim, ne bilo kakvo, već instrumentalizirano, odnosno ciljano nasilje. Terorizam nije klasični delikt nasilja već ga karakterizira umišljaj počinitelja u počinjenju djela i zna da će nastupiti šteta za ljude i imovinu. Drugi oblik je nehaj, osoba zna da čini nasilje, ali olako shvaća da možda neće biti posljedica. Djelatnosti terorista promišljene su i usmjerene prema izazivanju straha i osjećaja nesigurnosti. Za razliku od jednog dijela terorizma kojeg uglavnom zovemo „državni terorizam“² i ostalih kriminalnih djela koja nastoje ostati prikrivena, terorizam u svom velikom dijelu za svoju potvrdu traži publiku.

Nadalje, napad koji se dogodio na SAD 11. rujna 2001. u kojemu je život izgubilo oko 3000 tisuća ljudi, više je nego prethodni napadi upozorio na nove okolnosti u fenomenu terorizma (način napada, broj žrtava i bezobzirnost). Stoga se smatra da su teroristički napadi zadnjih godina izmijenili svoj karakter koji je postao potpuno neosjetljiv na svaku represiju i kao takav je postao opasnost za većinu nedužnih ljudi uglavnom veću nego što je ona prije bila. Raznovrsnost potencijalnih metoda i sredstava primjene terorističkih organizacija otežava organizaciju postojećih resursa za borbu protiv terorizma te zajednici postavlja imperativ kvalitetnijih nominativnih i provedbenih mehanizama namijenjenih borbi protiv terorizma. Premda između terorističkih organizacija različitih profila postoje brojne različitosti u ciljevima, veličini, metodama, djelovanju, tehnikama racionalizacije napada, sredstvima itd. moguće je uočiti zajednička obilježja kada se radi o motivima njihova djelovanja. Pritom treba razlikovati racionalnu od psihološke i kulturne motivacije. Planirajući napade, teroristi uvijek vode brigu o sredstvima za postizanje ciljeva i ciljevima koje žele postići.

² Uporaba sile koja ne dostiže razinu rata i agresije, odnosno kojom se nastoje postići politički ciljevi bez objave konvencionalnog rata

Psihološka motivacija terorista proizlazi iz njihova nezadovoljstva svojim životom i čvrstim vjerovanjem da pripadanjem skupini mogu ostvariti svoju funkciju u ovom životu te možemo govoriti o čovjeku koji je terorist iz «uvjerenja». Poradi toga i ne osjećaju grižnju savjesti nakon počinjenoga djela i manje-više im je svejedno kakva će biti njihova sudbina. Isto tako negativna strana općeg tehnološkog napretka nesumnjivo se manifestira u povećanoj opasnosti čiju je posljedicu sve teže odrediti. Međutim, ne treba zanemariti činjenicu da je opasnost od korištenja oružja za masovno uništavanje u terorističke svrhe još uvijek uglavnom potencijalna i da su teroristički napadi koje bismo mogli nazivati «suvremenim terorizmom»³ dosad bili iznimke.

Odgovori na terorizam složeni su, posebno zato što je terorizam često povezan s organiziranim kriminalom. Oni se kreću od policijskog djelovanja i kontrole granica pa sve do djelovanja obavještajnim metodama, od mjera financiranja do mjera u području kaznenog prava i informacijske tehnologije. Od 11. rujna 2001. godine mnoge su države pojačale zakonske mjere u spomenutim područjima te je pojačana međunarodna suradnja, a posebno u pogledu razmjene obavještajnih podataka i informacijske tehnologije. No to također nosi i niz rizika po ljudska prava i građanske slobode. Fenomen suvremenog terorizma upućuje na multidimenzionalnost pojave i potrebu multidisciplinarnog pristupa u njezinu suprotstavljanju. Kao i kada je riječ o ostalim kriminalnim pojavama globalnog karaktera, tako i terorizam ne može biti poražen isključivo represivnim metodama. Prenaglašavanje tog aspekta suprotstavljanja terorizmu može dovesti i do neželjene posljedice intenziviranja osvetničkih akcija terorističkih skupina. Stoga bi prednost trebalo davati prevenciji odnosno otklanjanju uzroka i uvjeta u kojima se pojava generira.

Na početku 21. stoljeća svijet nije postao nimalo sigurniji. Suvremeni terorizam sveprisutan je i pojavljuje se u oblicima koji su drastično različiti od onih iz prošlog stoljeća. Čini ga filozofsko, psihološko i sociološko određenje zbog čega suvremeni terorizam postaje metoda i oblik borbenog djelovanja, metoda i oblik ratovanja, dio nekonvencionalnog - asimetričnog ratovanja jer:

³ Među pojedincima se počela razvijati nacionalna svijest, a upravo oni putem organizacija, grupa i pokreta započinju borbu protiv tadašnjih državnih režima-suvremeni terorizam.

- ratovanje je skupo, neizvjesno, kažnjivo
- globalizacija je svijet učinila senzibilnijim na sigurnosne ugroze
- borba za 1 km² ili za krunu postaje besmislena
- smisljena postaje borba za kontrolu životnog okruţja (infrastruktura, industrija, turizma, poljoprivrede), a tu su vojske i ratovi beskorisni
- na scenu stupaju i smisljeni oblici ugroza kojima se ovladava elementima ţivotnog okruţja ili ih se čini nesigurnim, a tu spadaju svi novi oblici ugroza pa i suvremeni terorizam
- teroristi osmišljavaju nove strategije i taktike upotrebom starog i novog konvencionalnog i nekonvencionalnog oruţja, rade na otvoren i na prikriveni naćin, a korisnici su svi koji mu vide prednosti (drţave, pojedinci, grupe, organizacije, tvrtke).

Već iz navedenih uvodnih rećenica postaje jasno da za terorizmom kao metodom i oblikom ratovanja ne poseţu samo deklarirane teroristićke organizacije, već i drţave i njezine institucije direktno ili indirektno angaţirajući izvršitelje, te organizirani kriminal i mnogi drugi, a vrlo je česta i simbioza dvaju ili više organizatora i izvršitelja terorizma. U nastavku će se pokušati što vjerodostojnije i argumentirano dokazati gornje tvrdnje koje se uvelike razlikuju od oficijelne politike većine drţava svijeta koje sebe i svoje saveznike nikako ne vide kao teroriste. [1]

2.2. Pojmovno određenje teroristićkih napada

Unatoć naporima nikada nije postojala međunarodno prihvaćena definicija terorizma. Postoji niz mogućih pravnih definicija terorizma. Iako nije pronađena savršena ili univerzalno prihvatljiva definicija, radna definicija koja je većini prihvatljiva moţe pomoći u proućavanju zakonske reakcije na terorizam. Većini je ljudi nejasno što je terorizam jer im nedostaje preciznije objašnjenje toga pojma. Tu nejasnoću djelomićno su uzrokovali suvremeni mediji koji različite događaje kao što su bombardiranje civilnih objekata, ubojstvo ćelnika drţave, masakr civila od strane vojnih postrojbi ili trovanje proizvoda na policama trgovina tumaće kao teroristićka djela. Ustvari svaki neprihvatljiv ćin nasilja usmjeren protiv društva često se oznaćava kao terorizam. [2]

Prvotni pokušaj stvaranja međunarodno prihvatljive definicije, učinjen je u sklopu nacrtu teksta Konvencije o sprječavanju i kažnjavanju terorizma iz 1937. godine, ali navedena konvencija nikada nije stupila na snagu. U sklopu Ujedinjenih naroda više se puta pregovaralo o definiciji terorizma iza čega je ostalo nekoliko rezolucija koje se bave različitim aspektima terorističkih djelovanja.

Znanstvenici, političari i mediji koriste različite definicije terorizama. Neke od njih su usredotočene na način djelovanja organizacije, dok druge naglašavaju motivaciju i karakteristike djelovanja i pojedinačne sudionike tako da postoje prevladavajuće teme, ali ne i dosljedna definicija. Jedna često citirana akademska definicija pokušala je sintetizirati preko 100 prethodno objavljenih definicija.

„Terorizam je metoda ponavljanja nasilnog djelovanja koja uzrokuje zabrinutost i strah, upotrijebljena od strane tajnih pojedinaca, skupina ili državnih učesnika, iz idiosinkratskih, kaznenih ili političkih razloga, kod koje – za razliku od atentata – izravne mete nasilja nisu glavne mete. Neposredne ljudske mete nasilja obično su izabrane nasumično (mete ovisno o prilici) ili selektivno (predstavnici ili simboličke mete) iz ciljane populacije te služe kao prenositelji poruka. *Procesi komunikacije temeljeni na prijetnjama i nasilju, između terorista (organizacija), (ugroženih) žrtava i glavnih meta koriste se za manipuliranje glavnom metom (audicijes), pretvarajući je u metu terora, metu zahtjeva, ili na metu obraćanja pažnje, ovisno o tome traži li se prvenstveno zastrašivanje, prinuda ili propaganda.*“ [3]

Neki od sljedećih elemenata mogu se pronaći u mnogima, ako ne i u većini definicija, iako neslaganja oko formuliranja tih elemenata objašnjava velik dio nemogućnosti postizanja konsenzusa o definiciji na međunarodnoj razini:

- Namjera: Mnoge definicije terorizma ističu tzv. element „terorističke namjere“ koji se odnosi na to da poduzeto ponašanje ulijeva strah, zastrašuje, vrši prisilu ili utječe na stanovništvo, vladu skupinu i dr.
- Motivacija: Uz element terorističke namjere, mnoge definicije terorizma ističu da sudionici u terorizmu posjeduju političke, društvene, ideološke ili vjerske motive. Ostali ne zahtijevaju motivaciju.

- Sredstva: Definicije terorizma obično naglašavaju upotrebu nasilja ili prijetnji nasiljem, Međutim, neke definicije zaključuju da ostali oblici kaznenog ponašanja (uključujući ne-nasilne oblike poput cyber napada) mogu uzrokovati toliko ozbiljnu opasnost da ih se može smatrati terorizmom.
- Mete: Definicije terorizma često navode da je terorističko ponašanje usmjereno prema čovjeku (ili cijeloj populaciji, podskupini ili pojedincu). Međutim, mnoge definicije također uključuju imovinu, infrastrukturu ili ostale gospodarske ili društvene interese kao prepoznatljive mete, posebice kada napadi na njih predstavljaju veliku opasnost za živote ljudi ili za ekonomski ili društveni red. Nadalje, ljudske mete često se dalje ograničavaju na civile ili neborce.
- Sudionici - izvršitelji: Neke definicije i znanstveno-stručne rasprave, pogotovo u zadnjih osam godina, ukazuju na činjenicu da terorizam jesu počinili i mogu počiniti pojedinci, podržavne skupine, same države ili drugi sudionici. Te su rasprave izrazito bitne jer unose bitne novine u motive, metode, taktike, oblike i načela izvršenja terorizma.

Površno gledano, čini se da bi međunarodna zajednica mogla biti sposobna za usvajanje pravne definicije terorizma, ali pored nesuglasica vezanih uz nekoliko prethodno opisanih elemenata, postoje druga ozbiljna pitanja koja sprečavaju međusobno usaglašavanje;

- Države štite svoj suverenitet i vole zadržati za sebe pravo određivanja što definira kao terorizam u njihovoj državi.
- Države se ne žele vezati za bilo kakvu službenu definiciju koja bi mogla ograničiti njihovu slobodu djelovanja u nekoj budućoj situaciji.
- Neke od država mogle bi se pribojavati da bi napori uloženi u borbu protiv terorizma mogli postati represivna djelovanja usmjerena protiv opozicijskih skupina.
- Ostale države vide nasilje kao najučinkovitije sredstvo postizanja određenih preinaka koje zahtijevaju.
- Mnoge države simpatiziraju određene političke ciljeve, ili su ograničene političkim senzibilitetom među stanovništvom,

- Mnoge države izrađuju definicije pazeći da se same ne prepoznaju u njima zbog svojega djelovanja. [3]

Države članice EU shvatile su da je radi efikasne borbe protiv terorizma potrebno usuglasiti nacionalna zakonodavstva država tako da se na istovjetan način definira terorizam. Stoga je okvirnom odlukom po prvi put za cijeli prostor EU uvedena jedinstvena definicija terorizma.

„Teroristički čin jest čin koji, s obzirom na svoju prirodu i kontekst, može nanijeti ozbiljnu štetu državi ili međunarodnoj organizaciji te koji je počinjen s namjerom ozbiljnog zastrašivanja stanovništva, ili nezakonitog prisiljavanja vlade ili međunarodne organizacije da nešto čini ili da se suzdrži od nekog čina ili ozbiljnog destabiliziranja ili uništavanja temeljne političke, ustavne ili gospodarske strukture zemlje ili međunarodne organizacije.“

Moguće su i mnoge druge definicije terorizma. Iako međunarodna zajednica nikada nije uspjela usvojiti jednu univerzalno prihvaćenu definiciju, većina definicija u općoj upotrebi sadrže neke zajedničke elemente. Ono što ni jedna definicija ne spominje jest pojava kada terorizam izvodi neka država, direktno ili indirektno, angažirajući svoje specijalne snage, obavještajno-sigurnosne sustave, kriminalne organizacije ili terorističke skupine. [4]

Okvirna odluka EU o definiciji terorističke skupine definira terorističku skupinu kao skupinu koju čine više od dvije osobe, uspostavljenu na određeno razdoblje i koja djeluje sporazumno na počinjenu terorističkog kaznenog djela. Terorističke organizacije jesu naoružane skupine koje koriste terorističku taktiku, odnosno nasiljem napadaju civile s namjerom postizanja političkih ciljeva s namjerom kreiranja atmosfere terora među napadnutom populacijom. Pojam ne uključuje vladine agencije koje rabe nasilne niti uključuje gerilske skupine (premda one također koriste terorističku taktiku) koje napadaju uglavnom državne autoritete s namjerom destabilizacije vlasti, a ne civile. Vojna literatura uglavnom se koristi definiranjem terorističkih skupina kao pojma, dakle ne organizacija u cijelosti, već samo njihovih izvršnih elemenata. Primjerice, u najnovijem Vojnom rječniku SAD-a teroristička skupine definira se kao "bilo koja skupina, neovisno o njezinoj veličini

ili načinu djelovanja, koja provodi akt nasilja ili prijetnju nasiljem u namjeri ostvarenja svojih političkih, religijskih ili ideoloških ciljeva", a u nešto starijem Vojnom leksikonu bivše države ona se definira kao "tajno organizirana skupina od dvije ili više osoba koja zajednički, po svom planu ili po planu terorističke organizacije, sprovodi terorističke akcije". Vojna literatura najčešće izbjegava definirati organizaciju zbog mogućih pravnih konotacija takve definicije.

Zbog već spominjanih različitosti u definiranju terorizma kao takvog, zbog neslaganja oko ocjena pojedinih aktivnosti i niza drugih okolnosti, različite institucije koje se bave problemom terorizma, daju različit popis terorističkih organizacija. Primjerice *Federation of American Scientists - FAS* u svom dokumentu Intelligence Resource Program daje popis od 388 organizacija svrstavajući ih u različite kategorije, pa su na istom popisu i oslobodilački pokreti i terorističke organizacije i ostali nevladini entiteti⁴.

Terorizam se najčešće identificira sa skupinama koje pokušavaju raskinuti postojeće političke institucije silom. Teroristička djela koristi jedna ili obje strane u sukobu u mnogo različitih konteksta, uključujući anti-kolonijalne sukobe, sukobe između različitih vjerskih denominacija i sukobe između ekstremističkih skupina i vlada. Djela modernog terorizma razlikuju se od djela terorizma u prošlosti po tome što su žrtve modernog terorizma danas često nedužni civili koji su ciljani naslijepo ili na temelju simboličke vrijednosti njihova identiteta ili boravišta. Možemo govoriti i o nekim obilježjima terorizma kao što su: organizacija u smislu ustroja i hijerarhijske podjele unutar terorističkih organizacija s cjelokupnom logistikom istomišljenika i simpatizera; tajnost izražena anonimnošću, nepoznatošću, promjenjivosti, s ciljem da se stekne dojam kako je svatko potencijalni terorist, pa tako i bilo koje mjesto i bilo koje vrijeme može postati mjesto izvršenja terorističkih akcija; povezanost podrazumijeva precizno planiranje i pripremu; stručnost

⁴ Afrički nacionalni kongres (engleski African National Congress, akronim ANC), južnoafrički politički pokret za prava nebjelačkog stanovništva i ukidanje aparthejda, osnovan 1912. Od 1994. vladajuća politička stranka u Južnoafričkoj Republici. Uspon ANC-a počinje 1952. pod vodstvom Alberta Luthulija. Zabranjen 1960., pa do 1990. djeluje pod vodstvom Olivera Tamba izvan Južnoafričke Republike (sa sjedištem u Zambiji). Godine 1961. organizirao naoružane jedinice za izvođenje diverzija (vojno krilo Umkhonto we Sizwe), a nakon ustanka u Sowetu 1976., kada su policija i vojska ubile više od 600 ljudi, pridružuju mu se mnogi mladi ljudi. Godine 1990. južnoafričke vlasti ukidaju zabranu stranke te dopuštaju povratak i legalno političko djelovanje njegovim vođama, a ANC prekida gerilsku borbu protiv režima. Pobijedio je na prvim višerasnim izborima u Južnoafričkoj Republici 1994., a njegov vođa Nelson Mandela bio je izabran za predsjednika države. ANC je na vlasti i nakon izbora 2009. te 2014. i 2019.

kao element u sklopu visoke organiziranosti, povezanosti i operativnosti podrazumijeva upućivanje osoba na školovanje (npr. upravljanje zrakoplovom) koje će iskoristiti u provedbi terorističkog djela; nepredvidivost kao elementu koji onemogućuje upozorenje stanovništvu o vremenu i mjestu događaja terorističkog akta. [5]

2.3. Kronologija terorističkih napada na diplomatske misije SAD

Povijest terorističkih napada u SAD-u seže još od 1782. godine kada je izvršen prvi napad u Gnadenhuttenu u pokrajini Ohio. Kronološki prikaz daljnjih napada naveden je u tablici 1.

Tablica 1. Povijesni prikaz terorističkih napada u SAD-u

Napad	Datum	Mrtvih	Ozlijeđeni	Počinitelj	Lokacija
18.stoljeće					
Masakr u Gnadenhuttenu	8.ožujak 1782.	96	2	Pensilvanska policija ⁵	Gnadenhuttenu, Ohio
„Big bottom“ masakr	2.siječnja 1791.	12	nekoliko	Lenape i Wyandot vojska ⁶	Blizu Stockporta, Ohio
19.stoljeće					
„Pigeon roost“ masakr	3. rujan 1812.	24	nepoznato	Indijanci Shawnee ⁷	Pigeon Roost Village
„Hillabee“ masakr	18.studen i 1813.	64	29	Američke trupe ⁸	Hillabee, Alabama

⁵ 8. ožujka 1782., skupina policajaca iz Pennsylvanije poklala je oko 90 nenaoružanih Indijanaca u moravskom misijonarskom naselju Gnadenhuttenu, Ohio. Iako su policajci tvrdili da se žele osvetiti za indijanske napade na njihova pogranična naselja, Indijanci koje su ubili nisu igrali nikakvu ulogu u napadima

⁶ 2. siječnja 1791. Indijanci Lenape i Wyandot masakrirali su 12 do 14 bijelih doseljenika u blizini današnjeg Stockporta, okrug Morgan, Ohio

⁷ izvršili su iznenadni napad na selo, koordiniran s napadima na Fort Harrison (blizu Terre Haute, Indiana) i Fort Wayne istog mjeseca. Masakrirano je dvadeset i četvero doseljenika, uključujući petnaestero djece. Dvoje djece je oteta. Samo četiri indijska napadača su ubijena.

⁸ General White i njegove trupe iz Tennesseeja pokrenule su iznenadni napad na selo Muscogee, čiji su čelnici već bili uključeni u mirovne pregovore s generalom Andrewom Jacksonom.

Afera Chehaw	21. travanj 1818.	5-10	nepoznat o	Dobrovoljačka policija	Chehaw Village, Georgia
Skull Creek masakr	Veljača 1823.	19	nepoznat o	Bijeli kolonisti	Galveston Bay, Meksički Texas
Dressing Point masakr	1826	45-50	nepoznat o	Bijeli kolonisti	Galveston Bay, Meksički Texas
Elijah Parish Lovejoy	7. studeni 1837.	2	nekoliko	Pro-robotovska rulja	Alton, Illinois
Mormonski rat 1838.	6. kolovoz – 1. studeni 1838.	22	0	Antimormonski militanti	Missouri
Klamath Lake masakr	12. svibanj 1846	14+	nepoznat o	Bijeli ekspedicionari i Delaware Indijanci	Klamath County, Oregon
Sutter Buttes masakr	Lipanj 1846.	nekolik o	nepoznat o	Bijeli ekspedicionari i Delaware Indijanci	Sutter County, California
Kern and Sutter massacres	28. veljače, 1847.	20	nepoznat o	Američka vojska i bijeli doseljenici	Sutter County, California

Rancheria Tulea masakr	ožujak 1847.	6	Nepoznat o(veći broj)	Bijeli robovi ⁹	Sutter County, California
Pokolj robova u Konkowu Maidu	Lipanj/srpanj 1847.	12-20	Nepoznato	Bijeli robovi	Sutter County, California
Masakr u Asbill-u	15. svibanj, 1854.	40	Nepoznato	Bijeli doseljenici	Mendocino County, California
Smjena Lawrencea	21. svibanj, 1856.	1	1	Militanti za ropstvo	Kansas Lawrence, Kansas Territory
20.STOLJEĆE					
Teheran - teroristički napad	1924.	1	nepoznato	pripadnici muslimanskog svećenstva i koja uključuje brojne pripadnike iranske vojske	Teheran
Napad mafije na ured veleposlanstva	24. svibanj 1957				Tajvan
Bombaški napad u krugu veleposlanstva	27 siječanj1958				Ankara

⁹ Bijelo ropstvo odnosi se na ropstvo Europljana. Robovi europskog podrijetla bili su prisutni u starom Rimu i Osmanskom carstvu.

Teroristički napad u Librevilleu,	5 ožujak 1964			Dva tjedna nakon neuspjelog puča za koji su SAD pogrešno okrivljene, mala bomba aktivira se ispred zgrade veleposlanstva , oštećujući znak i pucajući prozore. Nakon svrgavanja šaha Pahlavija, zaposjednuto je i američko veleposlanstvo u Teheranu	Libreville, Gabon

Izvor: [6]

Napadi novijeg datuma 21. stoljeća uključuju napade prikazane tablicom 2.

Tablica 2. Napadi kroz 21. stoljeće

VRIJEME	MJESTO NAPADA	OPIS NAPADA	UBIJENIH
2002	Calcutta, Indija	Naoružani ljudi Harkat-ul-Jihad al-Islami napali su američki kulturni centar, koji je obuhvaćao ured za javne poslove obližnjeg američkog konzulata	5 Indijanskih zaštitara
2002	Karachi, Pakistan	bomba kamiona al-Qaeda aktivirana ispred konzulata	12 Pakistanskih državljana
2002	Denpasar, Indonesia	Konzularni ured bombardirao je Jemaah Islamiyah u sklopu bombaških napada	-
2003	Karachi, Pakistan	Nepoznati naoružani napadači na američki konzulat	2 Pakistanska zaštitara
2004	Tashkent, Uzbekistan	Islamski pokret Uzbekistana bombardirao je američko veleposlanstvo	-
2004	Jeddah, Saudi Arabia	naoružani napadači Al-Qaide pretresli su diplomatski kompleks	5 Saudijskih civila 4 napadača
2006	Karachi, Pakistan	Automobil bomba eksplodirao je ispred konzulata, usmrivši američkog diplomata	1 američki civil 1 pakistanski civil 1 pakistanski zaštitar 1 napadač
2006	Damascus, Syria	Naoružani napadači američkog veleposlanstva	1 sirijski zaštitar 3 napadača
2007	Athens, Greece	RPG je pucao u Veleposlanstvu	-
2008	Sana'a, Yemen	Minobacačke bombe promašile su američko veleposlanstvo, pogodivši obližnju školu	2 jemenska civila

2008	Istanbul, Turkey	Oružani napad na konzulat	3 turska zaštitara 3 napadača
2008	Sana'a, Yemen	Koordinirani napad rezultirao je 20-minutnom bitkom sa sigurnosnim snagama	6 sigurnosnih snaga 5 jemenskih civila 1 američki civili 6 napadača
2009	Managua, Nicaragua	Nekoliko stotina pristaša iz Sandinističke fronte nacionalnog oslobođenja prosvjedujući zbog "američkog intervencionizma" krenulo je prema veleposlanstvu, napadajući osoblje i vandalizirajući imovinu tijekom četiri sata.	-
2010	Peshawar, Pakistan	U napadu u blizini američkog konzulata u Pešavaru u Pakistanu usmrćena su dva zaštitara konzulata i najmanje šest drugih	2 pakistanska dužnosnika 1 pakistanski zaštitar 1 pakistanski civil 4 napadača
2011	Sarajevo, Bosnia & Herzegovina	Naoružani napadač, vehabijski islamist, pucao je na veleposlanstvo 28. listopada 2011. godine, što je rezultiralo time da je jedan lokalni policajac koji je čuvao veleposlanstvo ranjen u ruku, a strijelac ranjen od strane policijskog snajpera.	-
2012	Kairo, Egipat	Prosvjednici su opkolili zidove Konzulata i zamijenili američku zastavu islamističkim transparentom prije nego što ih je egipatska sigurnost otjerala	-
	Benghazi, Libya	Skupina terorista napada američki konzulat u Benghaziju u Libiji, pritom je usmrćen jedan američki veleposlanik, jedan od njegovih osoblja i dva zaštitara	4 američka zaposlenika

2012	Sana'a, Yemen	Prosvjednici su upali u američko veleposlanstvo i zapalili nekoliko vozila prije nego što ih je jemensko osiguranje odvezlo natrag	5 napadača
	Tunis, Tunisia	Tuniska policija uzvratila prosvjednike koji su napali američko veleposlanstvo u Tunisu	2 napadača
2013	Ankara, Turkey	Bombaš samoubica napao je u petak američko veleposlanstvo u glavnom gradu Turske Ankari, aktivirajući se unutar sigurnosnog ulaza u kompleks	1 turski zaštitar 1 napadač
2013	Herat, Afghanistan	Skupina od 7 talibanskih militanata napala je američki konzulat u Heratu u Afganistanu, koristeći kamione bombe, puške i raketne granate, ubivši 2 afganistanska zaštitara i ranivši 20 drugih	2 Afganistanska zaštitara
2015	Tashkent, Uzbekistan	Nepoznati muškarac bacio je dva Molotovljeva koktela ili sličan improvizirani eksploziv preko zida američkog veleposlanstva u Taškentu	-
2018	Podgorica, Crna gora	Proruski napadač i rodom iz Srbije bacio je ručnu bombu preko zida američkog veleposlanstva u Podgorici. Izvještavanje je ukazalo da se činilo da je granata detonirala kad je bačena u zrak, a muškarac je aktivirao drugu napravu koja ga je ubila. Tijelo muškarca pronađeno je 100 metara od zida veleposlanstva.	1 napadač
2018	Peking, Kina	Nepoznati 26-godišnji Kinez aktivirao je eksplozivnu napravu ispred američkog veleposlanstva u Pekingu	-
2018	Guadalajara, Mexico	Neidentificirani napadač bacio je granatu na američki konzulat.	-

2019	Baghdad, Iraq	Napad na veleposlanstvo Sjedinjenih Država u Iraku 2019. godine	19
2021	Yangon, Myanmar	napad na veleposlanstvo Sjedinjenih Država u Yangonu	-

Izvor: [7]

U 21. stoljeću zabilježen je veći broj napada napada na američka veleposlanstva, a jedno od onih gdje je poginulo najviše ljudi bio je napad na američko veleposlanstvo u Bagdadu, u Iraku.

3. NAPADI NA AMERIČKA VELEPOSŁANSTVA

4.1. Napad na veleposlanstvo u Teheranu

Ovaj napad dogodio se u tijeku iranske revolucije. Iranska revolucija bila je jedan od najvažnijih političkih i društvenih događaja u svijetu u drugoj polovici 20. stoljeća, a vjerojatno i u mnogo širem vremenskom periodu. Ona je bila rezultat specifičnog povijesnog razvoja Irana, odnosno događaja i procesa koji stvorili trzavice društvenih sukoba koji će dovesti do revolucije i uspostave islamističke države. Iran je u svojoj modernoj povijesti obilježen pripadnošću šijitskom ogranku islama, te takva uvjerenja su u konačnici imala odlučujući učinak na Iransko društvo, čiji će život i običaji postati neraskidivi od šijitskog islama. U 20. stoljeću pojavile su se i snage koje su željele radikalnu reformu, koje su smatrale da Iran jedino kao moderna sekularna država može napredovati. Shahovi Pahlavi je to pokušao međutim Iran je i daje ostao relativno nerazvijen. Sa strukturalno nerazvijenim gospodarstvom, koje nije dopuštalo formiranje modernih društvenih snaga, koje bi bile nosilac napretka. Snažna podrška mu je stizala i od SAD-a, međutim svojim djelovanjem, koje je vrijeđalo gotovo sve Irance u konačnici je izazvao revolt. Tad su se demonstracije brzo proširile po cijeloj zemlji, a u njima su sudjelovali milijuni ljudi. Iranski monarh, šah Mohammad Reza Pahlavi, posljednji put napušta svoju zemlju 16. siječnja 1979., najprije krećući za Egipat. Iranski studenti bili su bijesni što je američki predsjednik Jimmy Carter dozvolio šahu da putuje u New York na liječenje raka jer je Šah pobjegao iz Teherana uslijed vala demonstracija protiv njegove vladavine. Njegove trupe na neke prosvjede odgovorile su mecima. Prosvjednici su 9. studenog 1979. spalili američku zastavu na zidu američkog veleposlanstva u Teheranu. U tjednima nakon odlaska šaha, ajatolah Ruhollah Khomeini vratio se iz svog 14-godišnjeg izgnanstva u Pariz. U ožujku 1979. referendum je pokazao veliku prednost u korist zamjene monarhije islamskom vladom. Pod takvim udarcima režim se srušio i omogućio dolazak na vlast Khomeinija i njegovog islamističkog sustava. [15]

Napadom na američko veleposlanstvo zarobljen je veleposlanik William H. Sullivan i oko 100 članova njegovog osoblja. Ovaj napad naglasio je probleme s kojima su se suočavale snage ajatolaha Khomeinija pokušavajući zemlju staviti pod svoju kontrolu. Borbe su se tada vodile na nekoliko točaka u Teheranu, uključujući iranski nacionalni televizijski

centar. Kompleks je napadnut s tri strane a pucano je i u dom te ured veleposlanika Sullivana.

Nije točno definirano tko je započeo napad na veleposlanstvo, a neki od pristaša ajatolaha Homeinija optužili su komunističku partiju Tudeh¹⁰ da je odgovorna za napad, dok su drugi krivili People's Fedayeen¹¹. Zaposlenici veleposlanstva zaslužni su što su se spriječile veće američke žrtve unatoč snažnom napadu gerilaca.

15. veljače 1979. godine vojska je napala američko veleposlanstvo u središtu Teherana. Zarobljeni unutar veleposlanstva tijekom napada bili su veleposlanik William Sullivan, oko 100-150 njegovih djelatnika i dva novinara. Iako je Veleposlanstvo pretrpjelo štetu, smrtno je stradala samo jedna osoba, iranski konobar. Lakše su ranjena četiri Amerikanca.

Također isti dan napadnut je i teheranski radiotelevizijski kompleks. Radio je emitirao hitnu poruku u kojoj se od svih "pravih revolucionara" traži da odu u postaju i pomognu spriječiti napad na američko veleposlanstvo. Tisuće pristalica ajatolaha Homeinija odmah je krenulo na ulice naoružane puškama, mitraljezima i bombama, zauzele kamione i odvezle se do radio stanice. Napad je prekinut nakon 45 minuta žestoke pucnjave. Naoružana vojska ekstremnih ljevičara pokrenula je seriju napada na džamije, radio stanice i elektrane diljem Teherana.

Nasilje je izbilo i u provincijama, gdje je tada u dva dana ubijeno više od 200 ljudi, kada su napadači i ljudi s ceste upali u radio stanicu u sjeverozapadnom gradu Tabrizu i zauzeli je. Khomeini, koji se očajnički borio za očuvanje svoje odabrane vlade i svoje revolucije, pozvao je na potpuni prekid štrajkova u cijeloj zemlji. U međuvremenu je u Afganistanu američki veleposlanik ubijen nakon što su ga dan prije oteli islamistički gerilci.

Nikakva izjava o incidentu u veleposlanstvu u Teheranu nije došla od ajatolaha Homeinija ili premijera privremene vlade Mehdiya Bazargana. Ali obojica su bili prilično zabrinuti zbog svoje sposobnosti da vrše bilo kakvu vlast nad tisućama naoružanih ljudi koji sada

¹⁰ Iranska komunistička partija, osnovao ju je Soleiman Mirza Eskandari 1941. godine

¹¹ Iranska lijeva oporbena politička stranka u egzilu.

lutaju ulicama glavnog grada. Daljnji test Homeinijevog autoriteta doći će do onda kada je naredio prekid štrajkova koji su toliko učinili da unište moć dinastije Pahlavi.

Napad na Veleposlanstvo započeo je u jutarnjim satima kada su naoružani napadači prešli zidove i vrata kompleksa na nekoliko mjesta pod pratećom vatrom snajpera s krova. Pucali su svim raspoloživim sredstvima na zgradu veleposlanstva i druge urede.

Osiguranje američkih marinaca Veleposlanstva uzvratila je pucnjavom kako bi dužnosnicima ostavili prostora i vremena da unište tajne dokumente i opremu za šifriranje.

Osoblje Veleposlanstva, njih oko 100 do 150, odvedeno je u prostoriju za sastanke na prvom katu dok su marinci punili prizemlje suzavcem. Ali to je imalo samo privremeni odgađajući učinak. Naoružani ljudi naposljetku su provalili u veleposlanstvo. Drugi su opljačkali istočno krilo, razbili komunikacijsku opremu i razbili glavnu centralu.

Nakon što je pucnjava utihnula, veleposlanik je stupio u kontakt s članovima Homeinijeva vijeća i zatražio pomoć. U nastojanju da okonča kaos u zemlji, izdan je proglas u kojem se traži od svih Iranaca da se vrate na svoja radna mjesta na subotu, kada počinje muslimanski tjedan.

Ajatolah je rekao da je zbog štrajkova koji su bili neophodni za revoluciju, zemlja sada u takvom stanju da ekonomija mora odmah oživjeti. Oni koji nisu htjeli poslušati revolucionarnu vladu smatrali su se protivnicima revolucije. Odgovor na naredbu o povratku na posao pokazala je poslušnost Iranaca prema ajatolahu u momentu kada je njihova revolucija trijumfirala. Ljevičarske skupine već su izazvale Homeinijeve snage.

Kriza je trajala 444 dana. Zaposjedanje veleposlanstva SAD-a 4. studenoga 1979. učinilo je da Washington i Teheran, koji su blisko surađivali desetljećima, postanu žestoki neprijatelji. Pritom, ta akcija nije bila planirana.

Nagađalo se da su ekstremisti očekivali da će incident rezultirati ubojstvom brojnih Amerikanaca, što je dodatno proširilo razdor između Washingtona i Khomeinijeve vlade.[15]

4.2. Napad na veleposlanstvo u Bagdadu

Napad na veleposlanstvo u Bagdadu dogodio se 31. prosinca 2019. U to vrijeme na vlasti je bio irački premijer Adil Abdul-Mahdi i predsjednik Barham Salih. Neposredno prije, prosvjednici su demonstrirali protiv američkih zračnih napada na Iračku šiitsku milicijsku skupinu¹² koju podržava Iran u Iraku. Okolnosti su ukazivale da se navedeni napad dogodio nakon sprovođa milicajac Kata'ib Hezbollah koji su ubijeni u prethodnim zračnim napadima SAD-a. Iračka šiitska policija i njihove pristaše okružili su ulaz u kompleks američkog veleposlanstva te su prošle sigurnosni kontrolni punkt. [8]

Teroristi su ispred veleposlanstva u blizini parkirališta veleposlanstva skandirali "Dolje, dolje SAD", "Smrt Americi" i "Smrt Izraelu". Tokom prosvjeda bacali su kamenje preko zidova, napadali na vrata i prozore improviziranim sredstvima za probijanje. Demonstranti su potom provalili kroz glavna vrata kontrolne točke, zapalili prostor recepcije, podigli zastave svoje skupine, postavili antiameričke plakate i poprskali zgradu grafitima. Pripadnici iračkih paravojskih policija su pretražili recepciju i odvozili dokumente koji su se tamo nalazili. Nakon toga osoblje osiguranja povuklo se u veleposlanstvo. Američki veleposlanik u Iraku Matt Tueller u to vrijeme nije bio u veleposlanstvu. [11]

U trenutku izbijanja požara na samom mjestu događanja nalazio se velik broj američkih marinaca i osoblja diplomatske službe sigurnosti¹³ na krovu glavne zgrade veleposlanstva. Svi su bili naoružani a mnogi od njih i odjeveni u policijske odore. U napadu se koristio i suzavac za rastjerivanje mase ljudi. Nakon toga zapaljene su tri prikolice koje su se nalazile ispred kompleksa veleposlanstva. Muškarac sa zvučnika pozvao je ljude da ne ulaze u kompleks govoreći: "*Poruka je dostavljena.*"

Pojedini zapovjednici iz iračkih frakcija paravojskih policija koje podržavaju Iran, počeli su se pridruživati prosvjednicima, uključujući šefa Organizacije Badr¹⁴ i zapovjednika

¹² Iračke skupine koje se bore protiv ISIL-a.

¹³ Diplomatic Security Service

¹⁴ Irački šijajislamski politički party i vojna organizacija na čelu s Hadi Al-Amiri .

PMF-a¹⁵ Hadi al-Amirija te vođu Qais Khazali. Irački ministar unutarnjih poslova Yassine al-Yasseri također je kratko bio na mjestu događaja.

Do ranih večernjih sati, napadači, kojih je u jednom trenutku bilo nekoliko stotina, uglavnom su se povukli, a prosvjednici su postavili šatore ispred veleposlanstva. [9] Mnogi od onih koji su sudjelovali u prosvjedima osudili su prethodne američke zračne napade na položaje PMF-a u Iraku, rekavši da su demonstracije u američkom veleposlanstvu logičan odgovor na američke udare na položaj Hašd al-Šabija u Iraku.

31. prosinca 2019. državni tajnik Mike Pompeo identificirao je Abu Mahdija al-Muhandisa, Qaisa Khazalija, Faliha Alfayyadha i Hadi al-Amirija kao vođe napada na veleposlanstvo. [12]

Nakon vijesti o napadu na američko veleposlanstvo, američki ministar obrane Mark Esper izjavio je da su pojačanja na putu prema tom kompleksu i pozvao iračku vladu da ispuni svoje obveze i zaštititi objekt. [13] Pet sati nakon izbijanja prvog napada, stiglo je 30 iračkih vojnika u sedam oklopnih vozila koji su se rasporedili u blizini veleposlanstva, ali ne i u blizini goruće, probijene kontrolne točke. Četiri vozila u kojima se nalazila policija kasnije se približila veleposlanstvu, ali su im prosvjednici blokirali put. [14]

Odred od oko 100 američkih marinaca dodijeljen je jedinici za odgovor na krizu u Kuvajtu. Operativna skupina za pomorsko zrakoplovstvo posebne namjene zajedno s dva napadačka helikoptera američke vojske iz Iraka, raspoređeni su da osiguraju veleposlanstvo. [15] Mark Esper naknadno je najavio trenutno raspoređivanje pješачke bojne od oko 750 američkih vojnika iz 82. zrakoplovne divizije na Bliski istok.

750 odmah raspoređenih vojnika pridruženo je 14.000 američkih vojnika. Svi oni poslani su u svibnju 2019. u regiju Perzijskog zaljeva kao odgovor na napade Irana. [12]

1. siječnja 2020. prosvjedi su se ponovo rasplamsali kad su demonstranti zapalili vatru na krovu recepcije. Američki marinci bacili su suzavac, ali nitko od prosvjednika ili stražara nije ozlijeđen. [16] Irački vojnici, federalna policija i protuterorističke jedinice

¹⁵ Narodne mobilizacijske snage; paravojne formacije koje podržava Iran - krovna organizacija koju sponzorira iračka država koja se sastoji od otprilike 50 različitih oružanih frakcija, s oko 122.000 boraca koji su većinom šiitske muslimanske skupine, ali također uključuju sunitske muslimanske, kršćanske i jezidske skupine

postrojili su se između prosvjednika i baze. Do daljnjih sukoba nije došlo jer su čelnici policije pozvali prosvjednike da skinu šatore i povuku se. Pristalice policije smatrale su napad na veleposlanstvo pobjedom protiv SAD-a. [17] Američki State Department utvrdilo je da je svo američko osoblje na sigurnom i da nema potrebe za evakuacijom veleposlanstva. [12]

Američki predsjednik Donald Trump smatrao je Iran odgovornim za napad na veleposlanstvo. [10] [18] Američki državni tajnik Mike Pompeo imenovao je tada zamjenika šefa Narodnih mobilizacijskih snaga (PMF - Iraq's Popular Mobilization Forces) Abu Mahdija al-Muhandisa, čelnika Asa'ib Ahl al-Haq¹⁶ Qaisa Khazalija i zapovjednika narodnih mobilizacijskih snaga Hadi al-Amirija (oboje su bili prisutni u napadu na veleposlanstvo) i Predsjednik PMF-a Falih Alfayyadh odgovoran za napad; al-Amiri i Alfayyadh su bili gosti Bijele kuće za vrijeme Obaminog predsjedavanja. [11] Iransko ministarstvo vanjskih poslova poreklo je da stoji iza prosvjeda u američkom veleposlanstvu. Vrhovni vođa Irana Ali Khamenei tweetao je *"Ako Iran želi ratovati protiv neke zemlje, udarit će izravno."* [12]

Slika 1. Protesti ispred američkog veleposlanstva u Bagdadu, Izvor: BBC, 2020., (9.7. 2021.)

¹⁶ Asa'ib Ahl al-Haq ("Liga pravednih"), također poznata kao Khazali Network, iračka je šiitska politička stranka i paravojna grupa aktivna u iračkim pobunama i sirijskom građanskom ratu. Tijekom rata u Iraku bila je poznata kao najveća iračka "Posebna skupina", a sada je dio Narodnih mobilizacijskih snaga (PMF), skupine šiitskih policija koje su bliske Iranu.

Izraelski ministar vanjskih poslova Israel Katz smatrao je Iran odgovornim za napad na veleposlanstvo, rekavši da je Iran počinio "tešku pogrešku" napadom na veleposlanstvo i pozvao međunarodnu zajednicu da se suoči s onim što je nazvao "pobunjeničkim režimom" u Teheranu. Dana 2. siječnja 2020. američki ministar obrane Mark Esper izjavio je da će SAD preventivno napasti paravojne skupine uz pomoć iranskog naroda, a istovremeno je apelirao na iračku vladu da se odupre iranskom utjecaju. [12]

Istog dana, SAD je izveo napad dronom, ubivši zapovjednika iranskih snaga Quds¹⁷, general bojnika Qasema Soleimanija i Abu Mahdija al-Muhandisa¹⁸ dok su putovali u konvoju u blizini Međunarodne zračne luke Bagdad. Američki napad službeno je najavilo Ministarstvo obrane Sjedinjenih Država, a Iran je uzvratio napadom na američke baze u Iraku, prije svega zračnu bazu Al Asad, s desecima balističkih projektila. U napadu nije izgubljen niti jedan život, ali je ranjeno 110 američkih vojnika i uništeno najmanje 5 građevina. [13]

26. siječnja 2020. na američko veleposlanstvo ispaljene su još tri rakete, ranivši najmanje jednog člana osoblja koji je bio prisutan na večeri,. U jesen 2020. američki državni tajnik Mike Pompeo više je puta zaprijetio zatvaranjem američkog veleposlanstva u Bagdadu ako irački čelnici ne spriječe daljnje napade na veleposlanstvo. [13]

Irak se dugi niz mjeseci prije napada borio sa raširenim prosvjedima i demonstracijama koje su bile usmjerene na slabu, posrnulu vladu u zemlji, a ne na SAD. To se dramatično promijenilo upravo nakon napada iračke policije i njihovih pristaša na američko veleposlanstvo u središnjem Bagdadu. Također važno je spomenuti i američke zračne napade na miliciju nakon kojih je bijes ponovo bio usmjeren na SAD. Zračni napadi su naširoko osuđivani u iračkoj politici i učinili su da SAD izgleda kao što je nekad bila opet strana sila koja se miješa u njihove poslove.

¹⁷ Snage Quds („Jeruzalemske snage“) jedna je od pet grana iranskog Zbora čuvara islamske revolucije (IRGC) specijaliziranih za nekonvencionalno ratovanje i vojne obavještajne operacije. Snage Quds izravno izvještavaju vrhovnog vođu Irana, ajatolaha Khameneija.

¹⁸ Jamal Ja'far Muhammad Ali Al Ibrahim, bio je irački zapovjednik Odbora za narodnu mobilizaciju (PMC). U vrijeme smrti bio je zamjenik šefa PMC-a (Al-Hashd Al-Sha'abi).

5. ZAKLJUČAK

Teroristički napadi počinjeni na ambasade SAD-a mogu se okarakterizirati kao naizgled, nasumični činovi nasilja od strane nepovezanih, neorganiziranih i iracionalnih skupine ekstremista. Na terorizam se u SAD-u uvijek gledalo samo pod paradigmom državnog sponzorstva. Priroda odnosa između kreatora politike i prikupljača obavještajnih podataka i njihove razlike razine razumijevanja i tumačenja prijetnji ometale su slobodnu razmjenu informacija koja je ključna za borba protiv terorizma.

U ovom radu analizirani su napadi na američka veleposlanstva koja su se odvila nedavno, -2019. godine i napad koji se odvio 1970.-ih godina, točnije 1979.

Napad na 1979. karakterizirala je talačka kriza. Kao posljedica, taoci su bili podvrgnuti raznim ponižavajućim i zastrašujućim postupcima. Imali su poveze na očima i paradirali su pred TV kamerama i mnoštvom ljudi. Nisu smjeli govoriti ni čitati, a rijetko su im se dopuštali presvući. Tijekom cijele krize vladala je zastrašujuća neizvjesnost oko njihove sudbine: taoci nikada nisu znali hoće li biti mučeni, ubijeni ili pušteni na slobodu. Međutim, u listopadu 1979. predsjednik Carter pristao je dopustiti prognanom vođi da uđe u SAD radi liječenja uznapredovanog malignog limfoma. Njegova odluka je bila humanitarna, a ne politička ali za posljedicu je ishodila da „antiamerikanci“ u Iranu još jače eksplodiraju. Također, diplomatski manevri nisu imali primjetan učinak na ajatolahov Homeinijev antiamerički stav; kao ni ekonomske sankcije kao što je zapljena iranske imovine u Sjedinjenim Državama.

Napad na veleposlanstvo u Bagdadu, novijeg datuma, 19. prosinca 2019. godine specifičan je jer za posljedicu imao dosta žrtava. Najmanje 25 boraca poginulo je kada su bombardirane baze povezane s milicijom Kataib Hezbollaha u zapadnom Iraku i istočnoj Siriji. Predsjednik Trump tada je za glavnog krivca napada optužio Iran kao razlog odmazdu za američke zračne napade u kojima su ubijeni pripadnici policije koju podržava Iran. U američkim napadima ubijeno je najmanje 25 boraca policije i predstavljali su čin odmazde za ubojstvo američkog državljanina, američkog poduzetnika, koji radi u iračkoj vojnoj bazi, koji je poginuo u raketnom napadu tjedan prije ovog napada.

Gledajući u globalu, i uspoređujući napade danas i napade pred 40-ak godina, motivi napada su uglavnom odmazde u kojima sudjeluje države kontra SAD-a. Veleposlanstva su česta meta napada da bi se poslala poruka određenoj zemlji, a gledajući povijesno uvijek za posljedicu ima ljudske žrtve i materijalnu štetu, no i narušene diplomatske odnose SAD-a i zemlje domaćina. U pojedinim slučajevima više je ubijenih iako to nije slučaj uvijek.

LITERATURA

- [1] I. Koprić, A. Musa i G. Lalić Novak, *Europski upravni prostor*, Zagreb: Institut za javnu upravu, 2012..
- [2] D. Derenčinović, *Ogledi o terorizmu i antiterorizmu*, Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2002..
- [3] J. Andrassy, B. Bakotić, M. Seršić i B. Vukas, *Međunarodno pravo 1,2,3,,* Zagreb: Školska knjiga, 2010..
- [4] Z. Orehovec, B. Zlatko i D. Stipetić, *Zaštita od terorizma i drugih suvremenih oblika ugroza*, Zagreb: MORH, 2014..
- [5] M. Glavina i R. Šimić-Banović, »Terorizam: Kontekst, financiranje i ekonomske posljedice,« *Pravnik : časopis za pravna i društvena pitanja* , Vol. 51 No. 102, pp. 41-65, 2017..
- [6] I. Primorac, »Državni terorizam i protuterorizam,« *Politička misao*, god. 39, p. 60 – 73, 2002..
- [7] H. Christopher, *Terorizam danas*, Zagreb: Golden marketing,, 2002..
- [8] A. Larabee, » A brief history of terrorism in the United States,« *Knowledge and Policy*, 16 (1), pp. 21-38, 2003.
- [9] A. Sroka, F. Castro-Rial Garrone i T. K. R. Darío, »Radicalism and Terrorism in the 21st Century: Implications for Security,« [Mrežno]. Available: www.jstor.org/stable/j.ctv2t4bgx. . [Pokušaj pristupa 12. 6. 2021.].
- [10] J. Bacon, »Photos reveal extensive damage to US Embassy in Baghdad as American soldiers rush to regio,« [Mrežno]. Available: <https://eu.usatoday.com/story/news/world/2020/01/02/us-embassy-baghdad-attack-damage-fort-bragg-deployment/2793781001/>. [Pokušaj pristupa 1. 6. 2021.].

- [11] R. S. Europa, »Retrospektiva na 444 dana američko-iranske talačke krize,« [Mrežno]. Available: <https://www.slobodnaevropa.org/a/united-states-iran-hostage-crisis-40-years-ago-anniversary/30247873.html>. [Pokušaj pristupa 5. 1. 2022.].
- [12] B. Brakus, »Iranska revolucija,« *Rostra br. 7*, 2016..
- [13] F. Hassan i H. B. R. J. Alissa, »Protesters Attack U.S. Embassy in Iraq, Chanting 'Death to America,« [Mrežno]. Available: <https://www.nytimes.com/2019/12/31/world/middleeast/baghdad-protesters-us-embassy.html>. [Pokušaj pristupa 1. 6. 2021.].
- [14] A. Ibrahim, »Protesters at US embassy in Baghdad gear up for sit-in,« [Mrežno]. Available: <https://www.aljazeera.com/news/2019/12/protesters-embassy-baghdad-gear-sit-191231130210231.html>. [Pokušaj pristupa 7. 6. 2021.].
- [15] A. A. English., »US embassy siege leader was guest at White House during Obama presidency,« [Mrežno]. Available: <http://english.alarabiya.net/en/News/middle-east/2020/01/03/US-embassy-siege-leader-was-guest-at-White-House-during-Obama-presidency.html>. [Pokušaj pristupa 7. 6. 2021.].
- [16] Reuters, »Iran Denies Role in U.S. Embassy Violence, Warns Against Retaliation,« [Mrežno]. Available: www.nytimes.com/reuters/2019/12/31/world/middleeast/31reuters-iraq-security-usa-iran.html. [Pokušaj pristupa 9. 6. 2021.].
- [17] T. Esper, »After Embassy Attack, U.S. Is Prepared to Pre-emptively Strike Militias in Iraq,« [Mrežno]. Available: <https://www.nytimes.com/2020/01/02/world/middleeast/iraq-embassy-attack.html#selection-333.0-333.79>. [Pokušaj pristupa 9. 6. 2021.].
- [18] »Iran's Powerful Quds Force Chief Killed In U.S. Air Strike In Iraq,« [Mrežno]. Available: <https://www.rferl.org/a/iran-iraq-militia-attack-pmu-shaabi-baghdad/30358151.html>. [Pokušaj pristupa 9. 6. 2021.].

[19] »US embassy in Iraq hit by rocket attack, wounding at least one.,« [Mrežno]. Available: <https://www.theguardian.com/world/2020/jan/27/us-embassy-iraq-rocket-attack-injuries>. [Pokušaj pristupa 10. 6. 2021.].

[20] »Patterns of Global Terrorism 2003, US Department of State,« [Mrežno]. Available: http://www.globalssecurity.org/security/library/report/2004/pgt_2003/pgt_2003_31711pf.htm, . [Pokušaj pristupa 15. 5. 2021.].

[21] Slika 1. Protesti ispred američkog veleposlanstva u Bagdadu, Izvor: BBC, 2020. (9.7.2021.)